
bAlabodhasa NgrahaH

ಬಾಲಬೋಧಸಂಗ್ರಹಃ

Document Information

Text title : baalabodhasaNgrahaH

File name : bAlabodhasangraha.itx

Category : vedanta, shankarAchArya

Location : doc_z_misc_shankara

Author : Shankaracharya

Transliterated by : Sunder Hattangadi sunder at hotmail.com

Proofread by : Sunder Hattangadi sunder at hotmail.com

Latest update : December 23, 2012

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

December 22, 2023

sanskritdocuments.org

ಬಾಲಬೋಧಸಂಗ್ರಹಃ

ವಿಷಯಸೂಚಿಕಾ .

1 ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಬೋಧಪ್ರಕಾರಃ .

2 ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಂ

3 ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಂ

4 ಆತ್ಮೈಕ್ಯಜ್ಞಾನವಿಚಾರಣಾ

5 ಪಂಚವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವಾನಿ

6 ಅಂತಃಕರಣಚತುಷ್ಟಯಂ

7 ಅನಿರ್ವಚನೀಯೋ ಆತ್ಮಾ

8 ದೇಶಿಕಸ್ಯ ಕರುಣಯಾ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಃ

ಶ್ರೀಮಚ್ಛಂಕರಭಗವತ್ಪಾದಚರಣಾರವಿಂದಾಭ್ಯಾನ್ನಮೋನಮಃ ..

ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಬೋಧಪ್ರಕಾರಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸ್ಯಾಮಃ .

ಆಧಿಭೌತಿಕಾಧಿದೈವಿಕಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಧಿ ತಾಪತ್ರಯಾಗ್ನಿಸಂತಪ್ತಃ

ಸಕಲಸಾಧನೋಪೇತಃ ಸಂಸಾರಾದ್ವಿರಮ್ಯ ಶಿಷ್ಯಃ ಸದ್ಗುರುಂ ಶರಣಂ

ಗತ್ವಾ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ವಿಜ್ಞಪ್ತಿಂ ಕರೋತಿ .

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಮಮ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಂ ಕುರು .

ಗುರುರುವಾಚ -

ಅರೇ ಶಿಷ್ಯ ತವ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಃ ಜ್ಞಾನೇನ ಭವಿತವ್ಯಾ .

ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಶ್ರವಣಮನನನಿದಿಧ್ಯಾಸನೈಃ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರೋ ಭವತಿ .

ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಶ್ರವಣಂ ನಾಮ ಕಿಂ? ಮನನಂ ನಾಮ ಕಿಂ? ನಿದಿಧ್ಯಾಸನಂ ನಾಮ ಕಿಂ?

ಗುರುರುವಾಚ -

ಭೋ ವತ್ಸ ! ಶ್ರವಣಂ ನಾಮ ವೇದಾಂತವಾಕ್ಯಾನಾಮುಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರತಾತ್ಪರ್ಯಲಿಂಗ

ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಯುಕ್ತಃ ಸನ್ ಶ್ರಾವ್ಯಂ .

ಮನನಂ ನಾಮ ಶ್ರುತಾರ್ಥಸ್ಯ ಉಪಪತ್ಯನುಪಪತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ಯುಕ್ತಿಭಿರಾಲೋಚನಂ

ಮನನಂ . ನಿದಿಧ್ಯಾಸನಂ ನಾಮ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಸ್ಯ ತದೇಕನಿಷ್ಠತೇನ

ಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಯ ತ್ಯಾಗೇನ ಅವಸ್ಥಾನಂ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನಂ . ಸ ಏವ
ಫಲಿತಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಃ . ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಮಾಣಂ . ಭಿದ್ಯತೇ
ಹೃದಯಗ್ರಂಥಿಃ ಭಿದ್ಯತೇ ಸರ್ವ ಸಂಶಯಾಃ .
ಕ್ಷೀಯಂತೇ ಚಾಸ್ಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ತಸ್ಮಿಂದೃಷ್ಟೇ ಪರಾವರೇ .. [ಮುಂಡಕ 2:8]

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಂ ನಾಮ ಕಿಂ ?

ಗುರುರುವಾಚ -

ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿವೇಕಃ .

ಇಹಾಮುತ್ರಾರ್ಥಫಲಭೋಗವಿರಾಗಃ .

ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಂ .

ಮುಮುಕ್ಷುತಾ ಚ .

ನಿತ್ಯಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಹಿ ದೃಶ್ಯಂತದ್ವಿಪರೀತಕಂ .

ಏವಂ ಯೋ ನಿಶ್ಚಯಃ ಸಮ್ಯಕ್ ವಿವೇಕೋಽಸ್ಯ ನರಸ್ಯ ವೈ ..

ಜಗತ್ಸರ್ವಮನಿತ್ಯಂ . ಬ್ರಹ್ಮೈವ ನಿತ್ಯಂ . ಇಹಾಮುತ್ರಫಲಭೋಗ ವಿರಾಗೋನಾಮ

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ಥಾವರಾಂತೇಷು ವೈರಾಗ್ಯಂ ವಿಷಯೇಷ್ವನು .

ತಥೈವ ಕಾಕವಿಷ್ಣಾಯಾಃ ವೈರಾಗ್ಯಂ ತದ್ಧಿ ನಿರ್ಮಲಂ ..

ಇಹಪರಸುಖವಿಷಯೇಷು ವೈರಾಗ್ಯಂ ವಿರಾಗಃ .

ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಂ ನಾಮ ಶಮೋದಮಲುಪರತಿಸ್ತಿತಿಕ್ಷಾ ಶ್ರದ್ಧಾಸಮಾಧಾನಂ .

ಶಮೋ ನಾಮ - ಸದೈವ ವಾಸನಾತ್ಯಾಗಃ ಶಮೋಽಯಮಿತಿ ಶಬ್ದಿತಃ .

ದಮೋನಾಮ - ನಿಗ್ರಹೋ ಬಾಹ್ಯವೃತ್ತಿನಾಂ ದಮ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ .

ಉಪರತಿನಾಮ - ವಿಷಯೇಭ್ಯಃ ಪರಾವೃತ್ತಿಃ ಪರಮೋಪರತಿರ್ಹಿ ಸಾ .

ತಿತಿಕ್ಷಾ ನಾಮ - ಸಹನಂ ಸರ್ವದುಃಖಾನಾಂ ತಿತಿಕ್ಷಾ ಶುಭಾಮತಾ .

ಶ್ರದ್ಧಾ ನಾಮ - ನಿಗಮಾಚಾರ್ಯವಾಕ್ಯೇಷು ಭಕ್ತಿಃ ಶ್ರದ್ಧೇತಿ ವಿಶ್ರುತಾ .

ಸಮಾಧಾನಂ ನಾಮ - ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯಂ ತು ಸಂಲಕ್ಷ್ಯೇ ಸಮಾಧಾನಮಿತಿ ಶ್ರುತಂ .

ಏತತ್ ಶಮಾದಿಷಟ್ಕಂ.

ಮುಮುಕ್ಷುತಾ - ಸಂಸಾರಬಂಧನಾನ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕಥಂ ಸ್ಯಾನ್ಮೇ ಕದಾ ವಿಧೇ .

ಇತಿ ಯಾಸು ದೃಢಾ ಬುದ್ಧಿವರ್ತವ್ಯಾ ಸಾ ಮುಮುಕ್ಷುತಾ ..

ಏವಂ ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಸಂಪನ್ನಸ್ಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ್ಯಜ್ಞಾನೇ ಅಧಿಕಾರಃ .

ಆತ್ಮೈಕವಿಜ್ಞಾನಂ ವಿಚಾರೇಣ ವಿನಾ ನ ಜಾಯತೇ . ವಿಚಾರಃ ಕಾರ್ಯಃ.

ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -

ವಿಚಾರೋನಾಮ ?

ಗುರುರುವಾಚ -

ಅಹಂ ಕಃ ? ಇದಂ ಸರ್ವಂ ಕಥಂ ಜಾತಂ ? ಕುತ್ರ ವಾ ಲಯಂ ಗಚ್ಛತಿ ?

ಸದಾ ಸದ್ಭಿಃ ವಿಚಾರಃ ಕಾರ್ಯಃ .

ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಅಹಂ ತು ವಿಚಾರಂ ನ ಜಾನಾಮಿ ಸಂತ ಕುತ್ರ ವಾ ಸಂತಿ ?

ಕೋ ವೇದ ? ತ್ವಮೇವ ಮಾಂ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಪೋತೇನ ಸಂಸಾರವಾರಿಧೇಃ

ಪಾರಂ ದರ್ಶಯ ತ್ವಮೇವ ಮೇ ಗತಿಃ .

ಶ್ರೀಗುರುರುವಾಚ -

ಭೋ ವತ್ಸ ! ಮಯ್ಯೇವ ತವ ದೃಢಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚೇತ್ ಶೃಣು .

ತ್ವಂ ತು ದೇಹೋ ನ ಭವಸಿ . ಅತಃ ಜಡತ್ವಾತ್ ದೃಶ್ಯತ್ವಾತ್ ದೃಶ್ಯಾದನ್ಯೋ

ದ್ರಷ್ಟೇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ . ಅಮಂಗಲತ್ವಾಚ್ಚ . ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ .

ಸವಿಕಾರತ್ವಾಚ್ಚ ಜಾತ ಏವ ದೇಹಸ್ತ್ವಂ ನ ಭವಸಿ .

ತ್ವಂ ತು ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರಂ .

ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಅಹಂ ದೇಹೋ ನ ಭವಾಮಿ ಚೇತ್ ದೇಹಸ್ಯ ಸುಖದುಃಖಂ ಮಾಂ

ಬಾಧತೇ . ಅತ ಏವ ದೇಹ ಏವಾಹಂ .

ಗುರುರುವಾಚ -

ದೇಹೋ ಜಡಃ .

ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -

ಕಥಂ ಜಡಃ ದೇಹಸ್ತಾವತ್ ಬಾಲ್ಯಮಾರಭ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ವರ್ಧತೇ ಜಡಸ್ಯ

ವೃದ್ಧಿರ್ನ ಸಂಭವತಿ . ಏವಮೇವ ಸರ್ವಂ .

ಗುರುರುವಾಚ -

ಭೋ ಶಿಷ್ಯ ! ದೇಹತಾದಾತ್ಮ್ಯೇನ ತವ ಸುಖದುಃಖಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ .

ಯಥಾ ಧನಾದಿಕನ್ನಷ್ಟಂ ಚೇತ್ ದುಃಖ ಭವತಿ .

ತೇನೈವ ದ್ರವ್ಯಾದಿಕಂ ಸ್ವಯಂ ಭವತಿ ವಾ

ಸುಖದುಃಖಯೋಃ ಕಾರಣಾಭಾವೇಽಪೀತಿ .

ಯಥಾ ಲಾಭಾಲಾಭೇ ತಾದಾತ್ಮ್ಯೇನ ಸುಖದುಃಖೇ ಭಾಸತಃ .

ತಥೈವ ದೇಹತಾದಾತ್ಮ್ಯೇನ ಸುಖದುಃಖೇ ಪ್ರತಿಭಾಸತಃ ..

ಯಥಾ ದ್ರವ್ಯಾದಿಭ್ಯಃ ಸ್ವಯಂ ಭಿನ್ನಃ ತಥೈವ ದೇಹಾತ್ ಸ್ವಯಂ ಭಿನ್ನಃ .

ಜಡ ತ್ವಂ ಚ ಶೃಣು - ದೇಹೋ ವರ್ಧತೇ ಇತಿ ಕೃತ್ವಾ ದೇಹೋ ಜಡೋ ನ

ಭವತೀತಿ ಯದ್ವದಸಿ ತದಸತ್ . ಜಡಸ್ಯಾಪಿ ವೃದ್ಧಿದರ್ಶನಾತ್ .

ಯಥಾ ವೇದಿಕಾ ಮೃದ್ರೂಪಾ ಜಡಾಪಿ ಮೃನ್ನಿಕ್ಷೇಪೇಣ ಕುಡ್ಯಾದಿರೂಪೇಣ

ವರ್ಧತೇ . ಕಿಂ ತನ್ನಾತ್ರೇಣ ಚೈತನ್ಯಂ ಭವತಿ ವಾ .

ತಥೈವಾನ್ನಮಯಶರೀರಸ್ಯ ಪುನಃಪುನಃ ಅನ್ನಂ ನಿತ್ಯಂ ನಿಕ್ಷೇಪೇಣ

ದೇಹೋ ವರ್ಧತೇ . ಅತ ಏವ ಜಡಃ . ಅಮಂಗಳತ್ವಾಚ್ಚ .

ಶೃಣು - ಜನ್ಮಕಾಲಪರಾಮರ್ಶೇ ಅಮಂಗಳಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ .

ತವ ದೇಹಃ ದೃಶ್ಯತ್ವಂ ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ ಮಮ ಶರೀರೇ

ಶ್ಯಾಮಗೌರವತ್ವಾದಿನಾ ಪ್ರತೀಯಮಾನೇ ಕೃಶ ಸ್ಥೂಲತ್ವಾದಿಭಿಶ್ಚ

ಸಿದ್ಧಮೇವ . ತ್ವಂ ತು ದ್ರಷ್ಟಾ . ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ಶೃಣು .

ಬಾಲ ಕೌಮಾರಾದ್ಯವಸ್ಥಾಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಸವಿಕಾರಿತ್ವಂ .

ತ್ವಂ ತು ದೇಹಾದ್ಯವಿಕಾರಃ . ನಿತ್ಯಶ್ಚ . ಯೋಽಹಂ ಬಾಲೈಃ ಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತಃ

ಯೌವನೇ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಃ ವಾರ್ಧಕ್ಯೇ ಚಿಂತಾಯುಕ್ತಃ ತಾವತ್ವಾವತ್

ಸೋಽಹಮಿತ್ಯನುಭವಾತ್ ತಾಭಿವ್ಯವಸ್ಥಾಭಿಯುಕ್ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಂ .

ತನ್ನಾದೈಹೋ ನ ಭವಸಿ . ತ್ವಂ ಚಿನ್ನಾತ್ರೋಽಸಿ ಸಾಕ್ಷೀ .

ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ತವ ಪ್ರಸಾದಲೇಶಾತ್ ದೇಹೋ ನ ಭವಾಮೀತಿ ಮಮ ಜ್ಞಾನಂ
ಜಾತಂ . ತಾವತಾ ಮಮ ಕೋ ಲಾಭಃ ?

ಗುರುರುವಾಚ -

ಯದಾ ತ್ವಂ ಪಂಚೀಕೃತಪಂಚಮಹಾಭೂತ ಸಮಭವಸ್ಥೂಲಶರೀರಂ ನ

ಭವಸಿ ತದಾ ನಾಮರೂಪಜಾತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಯಸ್ತವ ನ ಸಂತಿ .

ಏತತ್ ಸರ್ವಂ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರಸ್ಯೈವ .

ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ತ್ವತ್ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಸತ್ಯಂ ತ್ವದಾಜ್ಞಯಾ ಅಹಂ ಸ್ಥೂಲದೇಹೋ

ನ ಭವಾಮಿ . ತತ್ಸಂಬಂಧಾಃ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದಯಃ ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಾದಯಃ

ಶ್ಯಾಮಗೌರವತ್ವಾದಿ ನಾಮರೂಪಾದಯಃ ಮಮ ನ ಸಂತಿ .

ಅತಃ ಪರಮಿಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಹಂ . ಇಂದ್ರಿಯೇಷು ಸತ್ಸು ಪಶ್ಯಾಮಿ ಶೃಣೋಮಿ

ಸ್ಪೃಶಾಮಿ ಇತ್ಯಾದ್ಯನುಭವಾಚ್ಚ ಇಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಹಮೇವ .

ಗುರುರುವಾಚ -

ಭೋ ವತ್ಸ ! ಇಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಪಿ ಜಡಾನಿ ತ್ವಂ ನ ಭವಸಿ

ಪಂಚಭೂತಕಾರ್ಯತ್ವಾತ್ .

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಜಡಾನಿ ಕಥಂ ಭೂತಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕಥಂ ?

ಗುರುರುವಾಚ -

ಯೋ ವತ್ಸ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಆತ್ಮಾನಂ ಜಾನಂತಿ ಪರಮಪಿ ನ ಜಾನಂತಿ ಯಥಾ

ಪ್ರದೀಪವತ್ . ಭೋ ಶ್ಲೋತ್ರ ಇದಾನೀಂ ತ್ವಂ ಅತ್ರ ತಿಷ್ಠಸೀತ್ಯುಕ್ತೇ ಭೋ
ಸ್ವಾಮಿನ್ ಅತ್ರ ಸ್ಥಾಸ್ಥ್ಯಾಮೀತಿ ವಕ್ತುಮಸಮರ್ಥಂ ಏವಂ ಸರ್ವಾಣಿ ಕರಣಾನಿ
ಅತ ಜಡಾನಿ . ಭೂತಕಾರ್ಯಂ ಕಥಮಿತಿ ಶ್ರುಣು .

ಶ್ಲೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಮಾಕಾಶಕಾರ್ಯಂ . ಆಕಾಶಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುಣಶಬ್ದಗ್ರಹಣೇ
ಸಾಧನಂ . ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಂ ವಾಯುಕಾರ್ಯಂ .

ವಾಯ್ವಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗುಣಸ್ಪರ್ಶಗ್ರಹಣೇ ಸಾಧನಂ .

ಚಕ್ಷುಸ್ತೇಜಃ ಕಾರ್ಯಂ . ತೇಜ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗುಣರೂಪಗ್ರಹಣೇ ಸಾಧನಂ .

ರಸನೇಂದ್ರಿಯಮಪಾಂ ಕಾರ್ಯಂ . ಜಲಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗುಣರಸಗ್ರಹಣೇ ಸಾಧನಂ .

ಏತಾನಿ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ . ಪಂಚಭೂತಸತ್ತ್ವ ಗುಣಾದುತ್ಪನ್ನಾನಿ .

ಅಥ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಶ್ರುಣು .

ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ -

ವಾಕ್ ಆಕಾಶಕಾರ್ಯಂ . ಆಕಾಶಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗುಣಶಬ್ದೋ ವದತಿ .

ಪಾಣೇಂದ್ರಿಯಂ ವಾಯುಕಾರ್ಯಂ . ವಾಯ್ವಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗುಣೇನ ಗೃಹ್ಣಾತಿ .

ಪಾದೇಂದ್ರಿಯಂ ತೇಜಃ ಕಾರ್ಯಂ . ತೇಜ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಕಾರ್ಯಂ ಗಮನಾದಿಕಂ

ಕರೋತಿ . ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಮಪಾಂ ಕಾರ್ಯಂ . ಜಲಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಕಾರ್ಯಂ .

ಮೂತ್ರರೇತೋತ್ಸರ್ಗಾದಿಕಂ ಕರೋತಿ . ಗುದೇಂದ್ರಿಯಂ ಪೃಥಿವೀಕಾರ್ಯಂ .

ಪೃಥಿವ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗುಣಂ . ಪುರೀಷಾದಿಕಂ ಕರೋತಿ .

ಏವಂ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಪಂಚಭೂತರಜೋಗುಣೇಭ್ಯಃ ಉತ್ಪನ್ನಾನಿ .

ಪಂಚಭೂತತಮೋಗುಣಾತ್ ವಿಷಯಾ ಉತ್ಪನ್ನಾಃ .

ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂಧಾಃ ವಚನಾದಾನಗಮನ ವಿಸರ್ಗಾನಂದಾಃ .

ಏತಾನಿ ಸರ್ವಾಣೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಪಂಚಭೂತಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಜಡಾನಿ .

ಸ್ವಸ್ವದೇವತಾನುಗ್ರಹೇಣ ಸ್ವಸ್ವವಿಷಯಾನ್ ಪ್ರತಿ ವರ್ತಂತೇ .

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಕಸ್ಯೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಕಿಂ ದೈವತಂ ?

ಗುರುರುವಾಚ -

ಶ್ಲೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ದಿಗಧಿದೈವತಂ .

ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ವಾಯುರಧಿದೈವತಂ .

ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಸೂರ್ಯೋಽಧಿದೈವತಂ .

ರಸನೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ವರುಣೋಽಧಿದೈವತಂ .

ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯಾಶ್ವಿನೀದೇವತಾವಧಿದೈವತಂ .

ವಾಗಿಂದ್ರಿಯಸ್ಯಾಗ್ನಿರಧಿದೈವತಂ .

ಪಾಣೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಇಂದ್ರೋಽಧಿದೈವತಂ .

ಪಾದೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುರಧಿದೈವತಂ .
 ಪಾಯ್ವಿಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಮೃತ್ಯುರಧಿದೈವತಂ .
 ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಪತಿರಧಿದೈವತಂ .
 ಇಂದ್ರಿಯಾಣಾಮಧಿಭೂತಂ ಚ ಶೃಣು -
 ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಶ್ರೋತವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ .
 ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ .
 ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಸ್ಪರ್ಶನೋಽಧಿಭೂತಂ .
 ರಸನೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ರಸಗ್ರಹಣಮಧಿಭೂತಂ .
 ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಗಂಧಗ್ರಹಣಮಧಿಭೂತಂ .
 ವಾಗಿಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ವಕ್ತವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ .
 ಪಾಣೀಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ದಾತವ್ಯಮಧಿಭೂತಂ .
 ಪಾದೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಗಮನಮಧಿಭೂತಂ .
 ಪಾಯ್ವಿಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ವಿಸರ್ಜನಮಧಿಭೂತಂ .
 ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಉತ್ಸರ್ಜನಮಧಿಭೂತಂ .
 ಸರ್ವಾಣಿ ಕರಣಾನಿ ಸ್ವಸ್ವದೇವತಾನುಗ್ರಹಣೈವ ಸ್ವಸ್ವವಿಷಯಾನ್ ಜಾನಂತಿ .
 ಅತ ಏವ ಜಠಾನಿ ತಾನಿ ತ್ವಂ ನ ಭವಸಿ .
 ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -
 ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಸತ್ಯಂ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಜಠಾನೀತಿ ಮಮ ಜ್ಞಾನಂ ಜಾತಂ .
 ಪರಂ ಮನ ಏವಾಹಂ . ಸ್ವಸ್ಥೇ ಮನಸಿ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಶೃಣೋಮಿ ತದಭಾವೇ
 ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ನ ಶೃಣೋಮಿ ಅತ ಏವ ಮನ ಏವಾಹಂ .
 ಗುರುರುವಾಚ -
 ಭೋ ವತ್ಸ ! ಮನಃ ಕಥಂ ತ್ವಂ ಭವಸಿ ? ಮೇ ಮನಃ ಇದಾನೀಂ
 ಸಮಾಧಾನತಯಾ ತಿಷ್ಠತೀತ್ಯನುಭವಾತ್ ಮನಸೋಽಪಿ ಭಿನ್ನ ಏವ ತ್ವಂ
 ಮನಸ್ತವ ದೃಶ್ಯಂ . ಮನಸ್ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮನಸ್ತವಾಧೀನತ್ವಾಚ್ಚಾತ
 ಏವ ಮನೋ ನ ಭವಸಿ . ಪ್ರಾಣೇ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಶೃಣೋಮಿ ಪ್ರಾಣಾಭಾವೇ ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ
 ನ ಶೃಣೋಮಿ ಅತ ಏವ .
 ಶಿಷ್ಯ ಉವಾಚ -
 ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಸತ್ಯಂ ಮನೋ ನ ಭವಾಮಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ನಿಶ್ಚಿತೇರ್ಥೇ ಮನೋ
 ಧಾವತಿ . ಅತ ಏವ ಬುದ್ಧಿರೇವಾಹಂ . ಸಾಪ್ಯಂತಃಕರಣವೃತ್ತಿತ್ವಾತ್ .
 ಅತ ಏವ ಪ್ರಾಣ ಏವ ಅಹಮಸ್ಮಿ .
 ಗುರುರುವಾಚ -
 ಭೋ ವತ್ಸ ! ಪ್ರಾಣಸ್ತ್ವಂ ನ ಭವಸಿ ಜಡತ್ವಾತ್ .

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಪ್ರಾಣೋ ಜಡಃ ಕಥಂ ?

ಗುರುಃ -

ಶೃಣು ರಾತ್ರೌ ಪ್ರಸುಪ್ತಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ವಸ್ತುನಿ ಚೋರೋ ಗೃಹೀತ್ವಾ
ಗಚ್ಛತಿ ತದಾನೀಂ ಪ್ರಾಣಸ್ತಿಷ್ಠತ್ಯೇವ . ಕಥಂ ನಾವಬುದ್ಯತೇ .

ಅತ ಏವ ಜಡಃ .

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಪ್ರಾಣೋ ಜಡಶ್ಚೇತ್ ಜಡಶರೀರಂ ಕಥಂ ಚೇಷ್ಟಯತಿ
ಜಡಸ್ಯ ಚೇತನಾಯೋಗಾತ್ .

ಗುರುಃ -

ಶೃಣು ಜಡಸ್ಯಾಪಿ ಜಡಚಾಲಕತ್ವಂ ಲೋಕೇ ದೃಷ್ಟಮಸ್ತಿ ಯಥಾ
ಚಂಡಮಾರುತಃ ಗೃಹೋಪರಿಸ್ಥಿತತ್ಯಣಾದೀನ್ ನಭಸಿ ಭ್ರಾಮಯಿತ್ವಾನ್ಯತ್ರ
ಪಾತಯತಿ . ಕಿಂತಾವತಾ ವಾಯುಶ್ಚೈತನ್ಯಂ ಭವತಿ ವಾ . ಏವಂ
ಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಪಿ ದೇಹಚೇಷ್ಟಕತ್ವಂ . ಅತ ಏವ ಪ್ರಾಣೋಽಪಿ ತ್ವಂ ನ ಭವಸಿ .

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ತ್ವದಾಜ್ಞಯಾ ಏತತ್ಸರ್ವಮಹಂ ನ ಭವಾಮಿ .

ತಾವತಾ ಮಮ ಕೋ ಲಾಭಃ ?

ಗುರುಃ-

ಅರೇ ಶಿಷ್ಯ ! ಸಾವಧಾನತಯಾ ಶೃಣು . ಏತತ್ ಸರ್ವಂ ಸಪ್ತದಶಕಂ
ಲಿಂಗಶರೀರಂ ತ್ವಂ ಯದಾ ನ ಭವಸಿ . ತದಾನೀಂ
ದೇವತಿಯ್ಯಜ್ಮನುಷ್ಯಾದಿಜನ್ಮಾದಿಕಂ ನಾಸ್ತಿ . ಯಥಾ ಜಾನು ಭಗ್ನಪಂಗೋರಿವ
ಗಮನಾಗಮನಂ ತವ ನಾಸ್ತೇವ .

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದೇವ ಸತ್ಯಂ ಪರಂ ಚ ಪ್ರಾಣಮನೋ ಬುದ್ಧಿ
ದಶೇಂದ್ರಿಯ ಸಮನ್ವಿತಂ . ಅಪಂಚೀಕೃತ ಭೂತೋತ್ಥಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಗಂ
ಭೋಗಸಾಧನಂ . ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಅಹಂ ನ ಭವಾಮಿ ತರ್ಹಿ
ಕೋಽಹಮಿತಿ ಮಾಮಹಂ ನ ಜಾನಾಮಿ . ಕೃಪಯಾ ಸ್ವಾಮಿನಾ ವಕ್ರವ್ಯಂ .

ಗುರುಃ -

ಭೋ ಶಿಷ್ಯ ! ಇದಮೇವ ತವ ಕಾರಣಶರೀರಂ ಕಥಂ ?

ಭೋ ಶಿಷ್ಯ ಅರೇ ಸರ್ವಂ ಜಾನಾಸಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮೇವ ನ ಜಾನಾಮೀತಿ ವದಸಿ .

ಇದಮೇವ ತವಾಜ್ಞಾನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಾಣಾಂ ಕಾರಣತ್ವಾತ್
ಕಾರಣಮಿತ್ಯಾಭಿಧೀಯತೇ . ಇಯಮೇವಾವಿದ್ಯಾ ಸಂಸಾರಾನರ್ಥದಾಯಿನೀ .

“ಆಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನೈಕ ನಿಲಯಾ ಅಸ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿರೇವ ಮುಕ್ತಿಃ .
ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ ಪ್ರಯತ್ನೈಃ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಾ .”

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಕಥಂ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಾ ?

ಗುರುಃ -

ಅರೇ ಶಿಷ್ಯ ! ತ್ವಮೇವ ಮಾಃಹಂ ನ ಜಾನಾಮೀತಿ ವದಸಿ . ತರ್ಹಿ ತ್ವತ್ತೋಽನ್ಯಃ
ಕೋಽಪಿ ವದತಿ ವಾ ? ವಕ್ತಾ ಶ್ರೋತಾ ದ್ರಷ್ಟಾ ತ್ವಮೇವ .

ಶಿಷ್ಯಃ -

ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ವರ್ತತೇ ವಾ ?

ಗುರುಃ -

ಅರೇ ವತ್ಸ ! ಸರ್ವೇಷಾಂ ವೇದಾಂತಾನಾಂ ಅತ್ಯೈವ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಮಾಣಂ .

“ನಾನ್ಯತೋಽಸ್ಮಿ ವಕ್ತಾ ನಾನ್ಯತೋಽಸ್ಮಿ ಶ್ರೋತಾ ನಾನ್ಯತೋಽಸ್ಮಿ ಮಂತಾ
ನಾನ್ಯತೋಽಸ್ಮಿ ದ್ರಷ್ಟಾ ಚೇತಿ ”

ಯೇನ ವಾ ಪಶ್ಯತಿ ಯೇನ ವಾ ಶೃಣೋತೀತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ ಬಹೂನಿ ಸಂತಿ .

ತ್ರಿಷು ಧಾಮಸು ಯತ್ ಭೋಜ್ಯಂ ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗಶ್ಚ ಯತ್ ಭವೇತ್ .

ತೇಭ್ಯೋ ವಿಲಕ್ಷಣಃ ಸಾಕ್ಷೀ ಚಿನ್ಮಾತ್ರೋಽಹಂ ಸದಾಶಿವಃ ..

ಸ್ಮೃತಿರಪಿ - ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ ಚಾಪಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಸರ್ವಭೂತಸ್ತಮಾತ್ಮಾನಮಿತಿ .

ಪುರಾಣಂ ಚ -

ಸಕಲ ಇದಮಹಂ ಚ ವಾಸುದೇವಃ ಪರಮಃ ಪುಮಾನ್ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಸ ಏಕಃ .

ಇತಿ ಮತಿರಮಲಾ ಭವತ್ಯಂತೇ ಹೃದಯಗತೇ ವ್ರಜ ತಾಂ ವಿಹಾಯ ದೂರಾತ್ .

ಏವಂ ವಿಜ್ಞಾನೇನ ಸ್ವಾತ್ಮರಾಮಃ ಸನ್ ಯಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಸ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಶಿವಃ

ಸ ಹರಿಃ ಸೇಂದ್ರಃ ಸೋಽಕ್ಷರಃ ಪರಮಸ್ವರಾಟ್ . ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ವಿಷ್ಣುಃ

ಭುವನಾನಿ ವಿಷ್ಣುಃ ವನಾನಿ ವಿಷ್ಣುಃ ಗಿರಯೋ ದಿಶಶ್ಚ .

ನದ್ಯಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ಸ ಏವ ಸರ್ವಂ . ಇದಂ ತ್ವಂ ನಾಸ್ತಿ ವಿಪ್ರವರ್ಯ .

ಏತಾದೃಶೇನಾನುಭವೇನ ಶಿಷ್ಯಯುಕ್ತಃ ಸನ್ ಸ್ವಾನುಭವಸ್ಥಿತಿಂ ದರ್ಶಯತಿ .

ನ ಹಿ ಬಂಧಪದಂ ನ ಹಿ ಮೋಕ್ಷಪದಂ ನ ಹಿ ಪಾಪಪದಂ ನ ಹಿ ಪದಂ .

ನ ಹಿ ರಿಕ್ತಪದಂ ನ ಹಿ ಪೂರ್ಣಪದಂ ಕಿಂ ರೋದಿಷಿ ಮಾನಸ ಸರ್ವಸಮಂ .

ಅಹೋ ಅಹಂ ನಮೋ ಮಹ್ಯಂ ದಕ್ಷೋ ನಾಸ್ತಿತಿ ಮತ್ಸಮಃ .

ಅಸಂಸ್ಪರ್ಶಶರೀರೇಣ ಯೇನ ವಿಶ್ವಂ ಚಿರಂ ಧೃತಂ .

ಮಯಿ ಸುಖಬೋಧಪಯೋಧೌ ಮಹತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಬುದಬುದಸಹಸ್ರಂ .

ಮಾಯಾಮಯೇನ ಮರುತಾ ಭೂತ್ವಾ ಭೂತ್ವಾ ಪುನಸ್ತಿರೋಧತ್ತೇ .

ಹವ್ಯಮಹಂ ಕವ್ಯಮಹಂ ಹೇಯೋಪಾದೇಯಭಾವಶೂನ್ಯೋಽಹಂ .

ಹರಿರಹಮಸ್ಮಿ ಹರೋಹಂ ವಿಧಿರಪ್ಯಹಮಸ್ಮಿ ಕಾರಣಂ ತೇಷಾಂ .
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮಯೋಹಂ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾದಿಬಂಧರಹಿತೋಹಂ .
ಧಾರ್ಮಿಕಜನಸುಲಭೋಹಂ ಧನ್ಯೋಸ್ಮಿ ಧಾತುರಾದಿಭೂತೋಹಂ ..
ಮನ್ಯೋಹಮಸ್ಮಿ ಮಹತಾಂ ಮಂದಮತೀನಾಂ ಮಾನನೀಯೋಹಂ .
ಮದ ಮಾನ ರಾಗ ಮೋಹಿತ ಮಾನಸ ದುರ್ವಾಸನಾ ದುರಾಪೋಹಂ .
ನಾಹಂ ನಮಾಮಿ ದೇವಾನ್ ಏತೇ ನಮಸ್ಯಂತಿ ಚ ನಿತ್ಯಂ ಮಾಂ .
ಮತ್ತಃ ಪರತರೋ ನಾಸ್ತಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರೋಹಂ ಸದಾಶಿವಃ .
ಕಿಮಿದಂ ಕಿಮಸ್ಯ ರೂಪಂ ಕಥಮಿದಮುದಭೂದಮುಷ್ಯ ಕೋ ಹೇತುಃ .
ಇತಿ ನ ಕದಾಪಿ ಚಿಂತ್ಯಂ .
ಚಿಂತ್ಯಂ ಮಾಯೇತಿ ಧೀಮತಾ ವಿಶ್ವಂ .
ಗುರುಣೈವ ನಾವಾ ಪ್ರಾಕ್ತನಭಾಗ್ಯಾನುಕೂಲಮಾರುತೇನ ..
ದುಸ್ಸಹದುಃಖತರಂಗೋತ್ತುಂಗ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರೋತ್ತೀರ್ಣಃ .
ಶರಣಂ ನ ಹಿ ಮಮ ಜನನೀ ಸುತೋ ನ ಸೋದರಶ್ಚಾನ್ಯೇ ..
ಪರಮಂ ಶರಣಂ ಇದಂ ಮೇ ಚರಣಂ ಮಮ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ದೇಶಿಕನ್ಯಸ್ತಂ .
ಆಸ್ತೇ ದೇಶಿಕಚರಣಂ ನಿರವಧಿರಾಸ್ತೇ ಮದೀಕ್ಷಣೇ ಕರುಣಾ ..
ಆಸ್ತೇ ಕಿಮಪಿ ತದುಕ್ತಂ ಕಿಮಿತಃಪರಮಸ್ಮಿ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯಂ ..
ಇದಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಸತಾಂ ಸಂಮತಮಾದರಾತ್ .
ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ಚ ಮೇಧಾವೀ ಸ ಮುಕ್ತೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ .
.. ಇತಿ ಶ್ರೀಪರಮಹಂಸಪರಿವ್ರಾಜಕಾಚಾರ್ಯ
ಶ್ರೀಮತ್ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತಬಾಲಬೋಧಸಂಗ್ರಹಃ ಸಮಾಪ್ತಃ .

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi

—
bAlabodhasa NgrahaH

pdf was typeset on December 22, 2023

—

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

